

Felsefenin Önemi: John Rawls üzerine Düşünceler

Joshua Cohen

1974 Baharı'nda, 22 yaşında ve Harvard Üniversitesi Felsefe Bölümü'nde yüksek lisans çalışmalarımın ilk yılındaydım. O dönem aldığım derslerden biri Kant'ın ahlâk felsefesi üzerine John Rawls'un yürüttüğü bir seminer dersiydi. Ders Çarşamba günleri yapılıyordu. Bir Çarşamba akşamı, seminerden eve döndüğümde Jack telefon etti (herkes ona Jack derdi). O günkü seminerin nasıl geçtiğini merak ettiği için aradığını söyledi. Söylediklerini harfiyen hatırlamıyorum, ama Jack'i tanıdığım için dersin iyi geçip geçmediğini sormadığını biliyorum. Şuna benzer bir şey söylemiş olmalı: "Umarım, iyi olduğunu düşünüyorsunuzdur."

Dersin oldukça iyi geçtiğini söyledim—hiç kuşkusuz, muhteşemdi, ama, bunu söyleyerek onu utandırmak istemedim.

Aramasına sevinmiştim. 22 yaşındaysanız, en çok saygı duyduklarınız arasında yer alan bir kişinin sizin değerlendirmenizi ciddiye alması hoştur. Fakat, Jack beni memnun etmek ya da düşünceme önem verdiğini göstermek için aramamıştı. *Gerçekten de* seminerin iyi olup olmadığını öğrenmek istiyordu—en azından arama nedeninin bu olduğunu düşünüyorum.

Anlaşıp anlaşılmadığı konusunda fazlaca endişeli görünüyordu. Onun bu kaygısı beni biraz şaşırtmıştı. Fakat bu yoğun endişe tam da Jack'e özgüydü: yıllar içinde onu, farklı kişilerle farklı ortamlarda gözlemlemiş olmam sonucunda böyle görünüyor.

John Rawls'un anlaşılmak konusundaki derin kaygısının araştırma konusunun çok önemli olduğunu düşünmesinden kaynaklandığına inanıyorum. Burada söz konusu olan kendi katkısının önemi değil—meşhur tevazuuna rağmen oldukça önemli bir katkı yaptığının farkındaydı ve verdiği siyaset felsefesi dersinde kendi kitabını (*A Theory of Justice*), Hobbes, Locke, Rousseau, Marx ve Mill'in eserleriyle beraber okutuyordu. Kaygısı, daha ziyade, araştırma konusuna duyduğu büyük sorumluluk hissinden kaynaklanıyordu. Ve bu konu ahlâktı-- 1974'teki o Çarşamba günü kişisel ahlâk, yayınlanmış çalışmalarının çoğunda ise siyasal ahlâk. Bu konunun hakkını verememekten daha kötü bir şey olmadığını düşünüyor gibiydi—ya da bu, başa gelebilecek en kötü şey olmasa bile, gerçekten kötü bir durumdu.

Peki, bu neden bu kadar önemliydi? Bu soruya yanıt vermenin en iyi yolu Rawls'un çalışmalarındaki ana fikirlerin bir taslağını çıkarmaktır.

Rawls, *A Theory of Justice* (1971, 1999) başlıklı eserinde, özgürlük ve eşitlik arasında, insanî yeteneklere olan demokratik bir inançla canlandığı, çarpıcı ve orijinal bir evlilik yapılmasını önerir. Geçtiğimiz yüzyılın büyük bir kısmında hem özgürlüğe hem de eşitliğe adanmış bir siyaset felsefesi fikri, bir çok kişi tarafından kendi içinde çelişkili olarak görüldü. Eşitlikçiler, zenginlerle yoksulların yaşamları arasındaki büyük farkların neden olduğu öfkeyle John Locke ve Adam Smith'in klasik liberalizmini, yasal haklar ve özgürlüklere gereğinden fazla önem verirken sıradan insanların kaderine karşı tavırsız kalmakla mahkûm ettiler. Geleneksel liberalizmin, hukuk önünde eşitliğe değer verirken, bu dünyada talihle gelen büyük ve korkunç eşitsizlikler karşısında kayıtsız kaldığından yakındılar.

Bunun aksine, klasik liberaller, kişisel özgürlüğü benimsediler ve eşitlikçileri paternalist olmakla ve belirsiz bir gelecekte ihtimal dahilinde gördükleri bir ütopya için insan özgürlüğünü gözden çıkarmakla suçladılar. Uygulamaya bakacak olursak, demokratik refah devletleri kişisel ve siyasal özgürlükleri garanti altına alırken bireyleri piyasanın affetmez doğasından korumaya çalıştılar. Bunda kimisi daha çok kimisi daha az başarılı oldu. Fakat felsefi seçenekler birbirleriyle taban tabana zıtmış gibi görünüyordu. Friedrich von Hayek'in klasik liberalizmiyle Karl Marx'ın egaliteryanizmi arasındaki bölgede herşey istikrarsız bir siyasal taviz ya da rakip değerler arasındaki *ad hoc* dengelemeden ibaretti.

A Theory of Justice bütün bunları değiştirdi. Rawls, hem klasik liberalizmle ilişkilendirdiğimiz bireysel haklara hem de sosyalist ve radikal demokratik geleneklerle ilişkilendirilegelen eşitlikçi bir ideal olarak hakça dağıtımına bağlı bir adalet anlayışı önerdi—adını “hakkaniyet olarak adalet” koydu. Rawls'a göre, hakkaniyet olarak adalet “özgürlükle eşitliğin uzlaştırılması” amacını taşıyordu. Eseri, ABD ve diğer ülkelerde siyaset felsefesi açısından gözle görülür bir rönesans başlattı (*A Theory of Justice* 20den fazla dile çevrildi) ve takiben, sosyal adaletle ilgili bütün tartışmalar için zemini oluşturdu.

Rawls'un özgürlük ve eşitlik arasında uzlaşmaya yönelik önerisi, onun iki adalet ilkesinde ifadesini bulur. İlk ilkeye göre—temel özgürlüklerde eşitlik—her vatandaşın en geniş temel kişisel ve siyasal özgürlükler sisteminden faydalanmaya hakkı vardır ve bu sistem, diğer vatandaşlar için tasarlanmış benzer bir özgürlükler sistemiyle uyumlu olmalıdır. Hem antik dönemin hem de modern dönemin özgürlüklerini kapsayan bu ilke, düşünce ve vicdan özgürlüğünün, siyasete katılım hakkının, örgütlenme özgürlüğünün ve ilgili hukuki prosedürle ilişkili hakların korunması için bağlayıcı tedbirleri gerektirir.

Rawls'a göre, bu özgürlükler özel bir önceliğe sahiptirler ve topluluğun nihai faydası adına sınırlandırılmamalıdır. Rawls'un ilk ilkesi, belirleyici bir norm olarak siyasal eşitliği de içerir. Bu ilkeye göre siyasal nüfuz sahibi olma fırsatları açısından eşitsizlikler kabul edilemez. Buna bağlı olarak, siyasette aktif olarak yer almak için gereken motivasyona ve yeteneğe sahip olan vatandaşlar, kişisel servete sahip olmadıkları için dezavantajlı konuma düşmemelidirler.

Rawls'un ikinci adalet ilkesi toplumsal ve ekonomik eşitsizliklerin alanını sınırlandırır. İlk olarak, işin ve sorumluluk gerektiren mevkilerin—ki, bunlar çoğunlukla eşit olmayan ödüller getirirler—hakça fırsat eşitliği koşulları altında herkese açık olmalarını gerektirir. Hakça eşitlik, eşit ölçüde yeteneğe ve motivasyona sahip kişilerin, arzu edilebilir mevkilere gelebilmek için, toplumsal arka plânlarından bağımsız olarak, eşit fırsatlara sahip olmalarını gerektirir. İyi bir tazminata sahip, ödülleri tatminkâr bir iş, insanların şans eseri içinde yetiştikleri koşullara dayanmamalıdır.

Ancak, hakça fırsat eşitliğine erişilmiş bir toplumda bile zorlayıcı ekonomik eşitsizlikler olabilir. Söz gelimi, bazı kişilerin, kısmen, doğal olarak sahip oldukları zenginlikler sayesinde piyasadaki getirisi yüksek olan az bulunur yeteneklere sahip olduklarını, diğerlerinin ise bu tür yeteneklerden mahrum olduklarını farz edin. Her iki grupta yer alanların da çok çalıştıklarını ve ellerinden gelen en fazla katkıyı yaptıklarını varsayın. Yine de, aldıkları ödüller hatırı sayılır ölçüde farklı olacaktır ve bu farkların yaşamları üzerindeki etkisi büyük olacaktır. Buradaki sorun, söz konusu ödül eşitsizliklerinin kısmen "doğal durumsallıklar"la—yaşam piyangosundan kişilerin paylarına ne düştüğüyle—doğuyor olmasıdır. Rawls, sırf doğal zenginliklerin tesadüfi dağılımından dolayı bazı insanların diğerlerine göre neden daha iyi durumda olmaları gerektiğini sorar. Nitekim, Rawls'a göre, "[g]elir ve servet dağılımını doğal varlıkların dağılımı üzerinden belirlemenin, tarihsel ve

toplumsal talihe göre belirlemekten daha geçerli bir yanı yoktur.”

Rawls, bu sorunla halleşmek için, kendi ifadesiyle, “farklılık ilkesi”ni önerir. Bu ilke, en dezavantajlı toplumsal grup için ekonomik beklentileri maksimize etmemizi gerektirir. Bu çarpıcı ilke, bazılarının, sırf nadiren görülen bir yetenekle—söz gelimi, başarılı bir vurucunun el-göz koordinasyonu ya da olağanüstü matematiksel bir yetiyle—doğmuş olmalarından dolayı diğerlerinden ekonomik açıdan daha iyi durumda olmalarının hadlerini belirlememizi gerektirir. Farklılık ilkesi düz bir eşitlik anlayışını gerektirmez: Bir cerrah, gayet meşru bir şekilde bir öğretmenden daha fazla maaş alır; zira, daha yüksek olan gelir, pahalı eğitim ve öğretim masraflarını karşılar. Eşitsizlikler, hukukçuları ya da yüksek riskle çalışan kapitalistleri, aksi takdirde üstlenmeye isteksiz olacakları görevleri kabul etmeye teşvik etmek için de kullanılabilirler. Fakat adalet bu tür eşitsizliklerin en düşük gelir düzeyindekilerin en fazla faydasına olacak şekilde işlemesine hükmeder.

Rawls’un asıl vurgusu, ekonomik sistemimizin, iyi doğmuşları, eli çabuk olanı ve yetenekliyi ödüllendirmek için düzenlenmiş bir yarış ya da bir tür yetenek yarışması olduğu fikrini reddetmemiz gerektiğine dairdir. Bunun yerine, ekonomik yaşamımız, hepimiz için makul bir yaşamı temin etmek için düzenlenmiş, hakça toplumsal işbirliği sisteminin bir parçasını oluşturmalıdır. Rawls’un ifadesiyle, “[h]akkaniyet olarak adalette insanlar birbirlerinin kaderlerine ortak olmakta anlaşılırlar. Kurumları tasarlarlarken, doğadan ya da toplumsal koşullardan kaynaklı kazaları, sadece ortak fayda için kendi lehlerine çevirme sorumluluğunu üstlenirler.”

Rawls, bu iki ilkenin savunusunda, Hobbes, Locke, Rousseau ve Kant'la bağlantılı olan toplum sözleşmesi fikrini yeniden canlandırır. Toplum sözleşmesi geleneği, bir toplumu örgütlemenin doğru yolunun, bir başlangıç konumunda, bizâtihi üyelerin üzerinde hemfikir olacakları yol olduğunu ileri sürer. Rawls, bu fikirden yola çıkarak, kendimizi hipotetik bir konumda—kendi ifadesiyle "başlangıç durumu"nda—tahayyül etmemizi ister. Bu başlangıç durumunda, toplumda geçerli olacak adalet ilkelerini seçeriz. Bu başlangıç konumunu, bizlerin, başkalarıyla hakça koşullarda işbirliğine girebilecek, kendi amaçlarımızı ve bağlılıklarımızı seçebilecek ve kendimiz için belirlediğimiz amaçlara erişmek için çaba gösterebilecek kapasiteye sahip, özgür ve eşit ahlâki kişiler olduğumuz yönündeki ahlâki fikri belirtmek için tasarlar. Öyleyse, bizi birbirimizden ayırıştıran özellikler, adalet gereği neye hakkımız olduğuna karar vermek açısından alâkasızdır. Bu durumda, adalet ilkeleriyle ilgili seçimimizin, sınıfsal arka plânımız, doğal zenginliklerimiz, cinsiyetimiz, ırkımız ya da dinimiz ve ahlâki inançlarımız hakkındaki alâkasız gerçekleri bilmediğimiz bir "cehalet perdesi"nin arkasında gerçekleştiğini tahayyül etmeliyiz. Kısaca, doğal ve toplumsal durumsallıkların lehimize işleyip işlemediğini bilmeyiz. Cehalet perdeli başlangıç durumu bir model olarak karşımıza çıkar: Bazı gerçeklerin ahlâki açıdan alâkasızlığını, adaletle ilgili akıl yürütürken bu gerçeklerin bilgisine sahip olmadığımızı varsayarak modeller. Cehalet perdesinin arkasında akıl yürütürken bizi birbirimizden ayırıştıran şeyleri bir kenara koyar ve sadece özgür ve eşit ahlâki insanlar olarak paylaştıklarımıza odaklanırsınız.

Rawls, kişilerin başlangıç durumunda, bu iki adalet ilkesini seçeceklerini ileri sürer. Bunun nedenini anlamak için, aşırı cehalet koşulları altında, toplumunuz için ilkeler seçmek zorunda olduğunuzu tahayyül edin. Kim olacağınızı bilmiyorsunuz. Ama seçtiğiniz ilkelerle yaşamak zorunda

olacağını biliyorsunuz. Bu durumda, toplumun herkes için kabul edilebilir olduğunu garanti altına almak isteyeceksiniz: Sonuçta, herhangi bir konumda olabilirsiniz. Rawls, iki temel ilkesinin tam da bu garantiyi sağladığını ileri sürer. Özellikle, temel özgürlüklerin ve hakça fırsatın her bir üye için garanti altına alınması ve kaynak dağıtımının en düşük konumda olanlar için bile kabul edilebilir bir düzeyde temin ediliyor olmasından dolayı toplumsal düzenlemelerin eşitlerden oluşan bir toplumun tüm üyeleri açısından kabul edilebilir olmalarını sağlarlar.

Abraham Lincoln, Birleşik Devletler'in özgürlükle tanımlandığını ve herkesin eşit yaratıldığı önermesine bağlı olduğunu söylemişti. *A Theory of Justice* böyle bir tanıma ve bağlılığa sahip bir toplum için en makul adalet anlatısının hakkaniyet olarak adalet olduğunu ileri sürer.

Rawls'un özgürlük ve eşitlik arasında evlilik önerisi 1970lerde ve 1980lerde iki taraftan saldırıya uğradı: Liberteryen siyasal düşünürler, Rawls'un eşitlikçiliğine karşı çıkarken, komüniteryenler onun liberalizmine karşı çıktılar. En güçlü liberteryen eleştiri Robert Nozick'ten geldi. Nozick'in *Anarchy, State, and Utopia* başlıklı çalışması, yetkisinin sınırı, mülkiyet haklarını ve kişiyi saldırıdan korumakla çizilen, oldukça kısıtlı bir yönetimin—bir “gece bekçisi devlet”—felsefi bir savunusunu sunmaktaydı. Nozick'in temel felsefi düşüncesi bireylerin kendilerinin sahipleri oldukları ve diğerleriyle etkileşimlerinden koparabildikleri bütün getiriler üzerinde hak sahibi olduklarıydı. Buna bağlı olarak, eşitlikçiliğin, kişilerin birbirlerinin kısmî sahipleri oldukları yönündeki ahlâki açıdan iğrenç bir fikir üzerine kurulduğunu ileri sürmekteydi.

Komüniteryen taraftan ise, Michael Walzer ve Michael Sandel, Rawls'un eşitlikçiliğini belirli açılardan paylaşırken, tutarlı bir eşitlikçiliğin, bireyleri dayanışma duyguları ve ortak değerlerle bağlanmış bir topluluğun üyeleri olarak gören anlayış üzerine kurulması gerektiğini ileri sürüyorlardı: Aksi takdirde, topluluğun yeniden dağıtıcı ilkeleri bireyler açısından keyfi yükler olarak anlaşılabilirdi. Ancak, komüniteryenlere göre böyle bir anlayış Rawls'un kişileri, özerk seçim yapabilen, toplumsal bir sözleşmeyle biraraya gelmiş fâiller olarak alan daha bireyci anlayışıyla çatışıyordu. Dahası, bu bireyci resim tutarlı değildi ve bu anlayışı desteklemek bireysel ifade ve örgütlenme haklarına aşırı dikkat sarfetmekle topluluk bağlarını tehdit edebilirdi.

Kısaca, hem liberteryenler hem de komüniteryenler liberalizmle eşitlikçiliğin evliliğini reddettiler.

Rawls, bu eleştiriler üzerine düşünürken dinî, ahlâki ve felsefi çoğulculuk meseleleriyle daha derinden ilgilenmesi gerektiği sonucuna ulaştı. Bu düşünceler, 1993'te yayınlanan *Political Liberalism* başlıklı kitabında son haline ulaştı.

Rawls, liberalizmin iki şekilde anlaşılabileceğini farketmişti: Bütünlüklü bir yaşam felsefesi olarak—kapsayıcı bir ahlâki ve metafizik bakış açısının parçası olarak—ve daha temelde, bir siyaset felsefesi olarak. Liberal bir yaşam felsefesi, bireysel davranışın kılavuzu olarak özerk kişisel seçimi vurgular. Immanuel Kant ve John Stuart Mill gibi ahlâki liberaller, geleneğin, otoritenin ve dinî metinlerin, en iyi nasıl yaşanacağı konusundaki değerlendirmeler açısından önemini hafife alarak, seçilmemiş yaşamın yaşanmaya değer olmadığını ileri sürerler. Siyasal bir bakış açısı olarak liberalizm kapsamında ise kişisel kararların doğru temelleri hakkında bu tür genel iddialar yoktur. Daha ziyade, kişisel ve siyasal özgürlüklerin, demokratik süreç ve bireylere uygun fırsat alanları sunan ve

bireylerin özgürlüklerini ve fırsatları kullanmaları açısından uygun bir kaynak düzeyine sahip olmalarını temin eden bir bireysel haklar sistemi vasıtasıyla garanti altına alınması taahhüt edilir. Fakat seçim, bireysel davranışa kılavuz olarak gelenek, otorite ve kitabın önemi hakkında oldukça farklı görüşlere sahip olan vatandaşların hepsinin bu siyasal çerçeveyi benimsemeleri oldukça akla yatkındır.

Rawls, özellikle, seküler ahlâki liberaller ile doğru yaşam biçimi konusunda din-temelli fikirleri benimseyenler arasındaki anlaşmazlıkla ilgileniyordu. *A Theory of Justice*'ın bir siyaset felsefesi olarak liberalizmi—ki, buna “siyasal liberalizm” demeye başlamıştı—bir yaşam felsefesi olarak liberalizmle çok sıkı bir şekilde, ya da, sanki sadece ahlâki liberaller siyasal liberaller olabilirlermiş gibi, bağıntılandırıldığını düşünmeye başlamıştı. Buna bağlı olarak, hakkaniyet olarak adalet anlatısını, diğer bir çok liberal siyasal doktrin gibi, paylaşılan, ortak bir siyasal argüman zemini olarak birçok vatandaş tarafından benimsenebileceğini göstermek için revize etti. *Political Liberalism*'in amacı, liberalizmin, ister seküler ister dinî olsun farklı yaşam felsefelerine sahip kişilerce benimsenebilecek oldukça hoşgörülü bir siyasal bakış açısı—bu kişilerin ortaklaştıkları uzlaşma alanlarının odağı olarak işlev görebilecek ve ahlâki ve dinî açıdan çoğulcu bir demokrasi için paylaşılan bir kamusal akıl sağlayabilecek bir siyasal bakış açısı—olduğunu göstermekti.

Rawls, *The Law of Peoples* (1999) başlıklı çalışmasında adalet üzerine düşüncelerini küresel düzeye—farklı değerlere, geleneklere ve adaletle ilgili farklı fikirlere sahip, farklı “halklar”dan oluşan uluslararası bir toplum düzeyine—çıkarttı. Burada da, başlangıçta yapılan bir sözleşme fikrinden yola çıkar. Fakat, burada, halkların toplumunu yönetecek ilkeler—“halkların hukuku”—özgür ve eşit bireyler arasında yapılan küresel bir sözleşme vasıtasıyla ortaya çıkmazlar;

bunun yerine, birbirinden ayrık olarak yaşayan halklar bu ilkeler üzerinde anlaşılır. Halkların hukukunda somutlanan sözleşmesinin şartlarının tasvirinde hoşgörü yine merkezî bir role sahiptir. Rawls, liberal demokratik bir toplumun, bütün toplumların liberal demokrasiyi benimsemelerini ve liberal adalet anlayışının ilkelerini karşılamalarını ya da liberal anlayışta bireyin özgür ve eşit ahlâki kişiler üzerinden tanımını külliyen kabul etmelerini talep etmesi gerekmediğini söyler. “Bütün toplumların liberal olması gerekseydi,” der Rawls, “siyasal liberalizm fikri, toplumsal düzenlemenin diğer kabul edilebilir yolları (varsaydığım gibi, kabul edilebilir başka yollar varsa) karşısında gereken hoşgörüyü sergilemekte başarısız olurdu.” Rawls’a göre, halkların hukuku—diğer halklarla ilişkilerinde saldırgan olmayan; insan haklarına saygılı; üyelerinin ortak iyisini destekleyen—bütün “saygıdeğer” halkları eşit konumda üyeler olarak tanımalıdır. Ve bunun için, bu halkların liberal demokratik siyasal sistemler kurmaları gerekmez. Bütün toplumların insan haklarını korumaları gerektiği vurgusuna ek olarak, halkların hukuku, halklara, koşulların—söz gelimi, yoksulluğun—“yükü altında ezilen” toplumların adil ya da en azından saygıdeğer bir hale gelebilmelerini temin etme görevini yükler.

Rawls’u eleştirenlerin bir kısmı, halkların hukuku üzerine düşüncelerinden hayal kırıklığına uğradıklarını belirttiler: uluslararası adaletin, toplumlardan asgari bir saygıdeğerlik düzeyinin ötesinde çaba beklentisini doğurduğunu ileri sürdüler. Halkların hukukunu, kültürel görececilik karşısında verilmiş, umut kırıcı bir taviz olarak nitelendirdiler. Fakat Rawls, bu değerlendirmelere katılmadı. Hoşgörünün temel bir siyasal değer olduğunda ısrar etti. Böyle olduğu için de, uluslararası işbirliğinin temel ilkelerinin, “birbirinden çok farklı kurumlara ve dillere, dinlere ve kültürlere ve tarihlere” sahip olan ve liberal bir siyasal yaşam anlayışını benimsemeyen farklı halklar için kabul edilebilir olması gerektiğini savundu.

Belirli bir yelpazede akla yatkın farklılıkları tanıırken ve halkların hukukunu siyasal liberalizmle olan yakın bağından kurtarıırken görececiliği benimsiyor ya da herhangi bir taviz veriyor değiliz. Sadece en derinde yatan etik inançlarımıza bağlı kalıyoruz.

Rawls, mizacı ve felsefenin rolü hakkındaki entelektüel kanaati nedeniyle siyasal meseleler üzerine görüşlerini, kamusal alanda nadiren açıklardı. Amerikan seçim finansmanı sistemini reddettiği doğru; böyle bir sistemi, vatandaşların kamusal alanda eşit duruşlarına bir hakaret olarak görüyordu. *The Law of Peoples*'da, Başkan Truman'ın Hiroşima ve Nagasaki'ye nükleer bomba atma kararını güçlü bir şekilde eleştirdi. Ekonomik adalete, piyasa gelirin yeniden dağıtımına dayanan geleneksel bir refah devletinden ziyade eğitim ve öğretime büyük yatırımların yapıldığı ve aktif kıymetlerin mülkiyetinin geniş bir nüfusa dağıtıldığı "mülkiyet sahibi demokrasi" vasıtasıyla ulaşılması lehine tercihini dile getirdi. Ve Robert Nozick ve diğer önde gelen düşünürlerle birlikte (Ronald Dworkin, Thomas Scanlon, Judith Jarvis Thomson ve Thomas Nagel), ABD Yüksek Mahkemesi'ne hitaben, ABD Anayasası'nın "ölme hakkı"nın gözetip gözetmediği konusunu ele alırken, Mahkeme'nin kişisel özerklik meselesini dikkate almasını talep eden bir "düşünürler dilekçesi"ne imza attı.

Öte yandan, John Rawls'un siyasal kültürümüze yaptığı en belirgin katkı siyaset felsefesinde görülebilir—soyut, ama aynı zamanda son derece pratik bir katkı. Düşünürlerin başlarını bulutların içine soktuklarından ya da kuma gömdüklerinden şikâyet eden bir Aristophanes ya da Machiavelli her zaman olacaktır—felsefi soyutlamaların önemini reddetmek için. Bırakınız, olsun. Siyaset felsefesi, etik idealleri savunmakla, bu ideallerin makûl ve erişilebilir olduğunu göstermekle umudun tarafını tutar ve kendisini siyasal realizm maskesi arkasına gizleyen siniklikle mücadele eder. John Rawls'u, *Political Liberalism*'in ciltsiz baskısına (1996) yazdığı Giriş'in müsveddesini okuduktan sonra, 1995 Güzü'nde, hastanede ziyaret ettim. Sözü nü sakınmadan yazdığını söyledim. Kabul etti ve siyaset felsefesinin önemiyle ilgili olarak, daha önceden söylemekten kaçındığı bazı şeyleri sonunda dile getiriyor olduğunu belirtti.

Üzerine konuştuğumuz bölümde, Rawls şöyle diyordu: “Genel felsefi sorular üzerine yapılan tartışmalar siyasetin gündelik konuları olamazlar. Fakat bu, söz konusu soruları önemsiz kılmaz. Zira, bu soruların yanıtları hakkındaki düşüncelerimiz kamusal kültürün temelinde yatan tutumları ve siyasetin işleyişini şekillendirecektir. Adil ve iyi bir düzene sahip bir toplumun imkânsız olduğunu koyutlayan sıradan bilgiyi verili olarak aldığımız takdirde söz konusu tartışmaların niteliği ve tonu bu bilgiyi yansıtacaktır.

Weimar'ın anayasal sisteminin çöküşünün bir nedeni Almanya'nın geleneksel seçkinlerinin hiçbirinin Alman anayasasını benimsememesi ya da işleyebilmesi için işbirliğine girmeye istekli olmamasıydı. Artık, düzgün liberal parlamenter rejimin imkân dahilinde olduğuna inanmıyorlardı. Miyadı dolmuştu....Başkan Hindenburg, en sonunda, [halk] desteğine sahip olan ve muhafazakârların kontrol edebileceklerini düşündükleri Hitler'e dönmeye ikna edilmişti. Başkaları farklı örnekleri tercih edebilirler.”

Bu yoruma gelebilecek alaycı karşılığı biliyorum: John Rawls, Gestapo kapıyı devirdiğinde Kant'ın *Grundlegung*'unun kopyasını yırtıp atman gerektiğine gerçekten inanıyor muydu? Tabii ki, hayır. Gestapo geldiğinde, felsefe'nin vakti çoktan geçmişti. Siyasal değerler, siyasal yaşamın büyük dehşetini engellemek için, kamusal kültürün—Rawls'un, kendi kültürümüzdeki, Truman'ın nükleer silah kullanma kararına izin veren kusurları eleştirdiği bir başka yazısındaki ifadesiyle, “baştan kabul edilen ve arka plânda işleyen”—bir parçası olarak hâlihazırda yerleşikleşmiş olmadırlar. Bu değerler üzerindeki kontrolü kaybetmek ne basitçe bir realizm meselesidir ne siyasal olgunluk işareti: Felaketin başlangıcıdır.

Ve felsefe tam da burada sahneye çıkar: siyasal ahlâkın ilkelerini ifadelendirmek, bu ilkeleri, kendilerinden menkul realistlerin sinikliği karşısında savunmak, kültürel arka plânda tutunmalarını umut etmek ve umudun makul olduğunu göstermek. Bu, çok önemli bir iştir. Rawls, risklerin çok büyük olduğunu söylerken haklıydı ve yine, anlaşılabilme konusundaki endişesinde de haklıydı. John Rawls'u dinlemiş olan herkes, onun, çalıştığı konunun olağanüstü taleplerini tam anlamıyla karşıladığını anlamıştır. Ve, hepimizin iyiliği için, Rawls'u bir çok insanın dinlemiş olduğunu umuyorum.